

luminată și dorim cu atât mai mult lumina, cu cât **suntem siguri că prin aceasta noi servim pacea și interesele Europei culte.**

Este de mare însemnătate, fără îndoială, ca toți scriitorii, toți oamenii politici, toți în fine cari sunt chemați a analiza cestiunile sociale contimporane, să cunoască în cele mai ascunse detalii tot ce se petrece pe pământul nobilului nostru continent; dar mai important este, în vremurile de acum, de a se cunoaște **țesătura încurcată și obscură a evenimentelor care se desfășură în culisele statelor mici din Orient.** Suntem din aceste popoare ale Orientului și ca Români, înainte de alții, avem dreptul, ba azi avem și datoria de a lua cuvântul. **Nu ne adresăm la lumea oficială la diplomații Europei; ei sunt puțini și în societatea modernă rolul lor devine din ce în ce mai mărginit; ei nu-și mai aparțin și păstrând un nume vechiu ei devin reprezentanți ai popoarelor, în loc de stăpânii lor. Ne adresăm către cei ce pot vorbi și lucra mai liber, la lumea neoficială, la presă și în special la tinerimea universitară: Europa de mâne.** Ne adresăm în special către ea, căci în mod fatal ea va trebui mai curând sau mai târziu să se pronunțe și pentru că de la ea așteptăm aprețierea cea mai generoasă și imparțială, ca una care nu e încă sub presiunea considerațiilor oficiale, cari fac adeseori ca motive speciale să atârne cu o greutate disproporționată în resolvirea cestiunilor de un ordin adesea foarte superior.

Acestea sunt motivele, pentru care am crezut, că e și oportun și obligator, în modul nostru de a vedea, a ne adresa în deosebi către publicul Universităților: parlamentul inteligenței europene. Și fiindcă noi nu voim de cât să luminăm o situațiune, parte necunoscută, parte rău cunoscută, recunoaștem, având în vedere **calitatea judecătorilor noștri**, că sarcina ne va fi ușoară: **vom aduce faptele în scenă și ele vor vorbi; comentariul îl va face judecătorul însuși.**

Vom face așa dară **istoricul acestui conflict pe scurt și lămurit, neavând nevoie a recurge la subtilități de retorică**, care să susțină oareșcari afirmațiuni, pe cari faptele nu le-ar sprijini îndestul. **Voim să se facă lumină și Europa cultă**, suntem siguri, va primi cu interes și cu simpatie această lumină. **Noi Românii suntem discipulii Occidentului, către el privim, el voim să ne judece, lui îi aducem confesiunea noastră". Cine suntem noi între popoarele Europei?**

Cam la începutul erei creștine marginea de la Dunăre a împărăției romane se văzu amenințată de un **vrășmaș impunător prin bărbăția și puterile lui. Acesta era poporul Dacilor, care stăpânea amfiteatrul munților Carpați.**

Romanii trebuiau să se apere și Caesar, cuceritorul Galiei, se hotărîse să facă o expedițiune la Dunăre, dar dictatorul cade sub mâna conjuraților și cu el cade și planul unui războiu dacic. Dacii rămân în picioare, ba încă la 86 d. Chr. ei bat pe Romani și le impun tribut. În anul 101 însă, împăratul de atunci al Romei, vrednicul Ulpiu Traian, refuză plățirea acestui tribut rușinos și trece Dunărea cu legiunile spre a se rezbuna pe Daci. Aceștia sunt bătuți și promit a rămânea prietini Romanilor. Dar abia plecă împăratul și Decebal, regele Dacilor, face pregătiri și caută aliați spre a începe războiul. Împăratul atunci preocupat de pacea popoarelor se hotărește să nimicească cu desăvârșire puterea Dacilor și să facă din grupa orientală a Carpaților o fortăreață pentru apărarea hotarelor în spre miază noapte. Pornind din gândul acesta el durează peste Dunăre un pod, ai cărui stâlpi stau și azi pe malurile fluviului și tot-odată așterne spre strîmtorile din Carpați drumuri, cari se văd și până azi pe pământul țării noastre. Dacii sunt învinși, puterea lor e sfărîmată și țara lor declarată de provincie romană (106 d. Chr.). Aci în Carpați ca și pretutindeni, Romanii își asigurară stăpânirea prin o mulțime de castre așezate în jurul Carpaților și în lăuntrul Transilvaniei de azi, prin colonii și mai ales prin veteranii legiunilor. **Până astăzi noi zicem**

oamenilor ajunși la o verștă înaintată betrâni, adică veterani, ceia-ce dovedește că odinioară în țara noastră bătrânii erau mai ales oameni trăiți în caste. Împărații Romei au arătat o deosebită îngrijire pentru noua provincie și ea deveni în curînd una dintre provinciile cele mai romane - **căci aci cultura romană nu avea nici un rival** - și dintre cele mai înfloritoare, căci după trei decenii **medaliile ne-o arată intitulându-se „Dacia fericită“ (Dacia felix)**. Dar buna ei stare nu putea să dureze mult; imperiul atacat din toate părțile de barbari își restrânge din ce în ce hotarele și lasă afară provinciile ce nu le mai poate apăra. Așa s'a întâmplat și cu Dacia. În adevăr, la 270 când năvălirile devin mai violente și Zenobia, regina Siriei, caută să scape Asia de stăpânirea romană, împăratul Aurelian, având nevoie de armată în Orient, retrage legiunile din Dacia, cum mai târziu le vor retrage Romanii și din celelalte provincii, cari treptat sunt ocupate de barbari. **Ce s'a întâmplat cu provincia părăsită?** Timp de aproape 800 de ani elementul român din Dacia este eclipsat. Trec pe aici în timpul acesta Goții, cari sunt alungați de Hunii cei înfricoșați, trec Slavii, Gepizii, Alanii, trec Vandalii și Longobarzii, trec Bulgarii, trec Avarii, Pacinații, Maghiarii, Cumanii și Tătarii. **Nenorocita provincie e poarta prin care au intrat toate popoarele, cari au înspăimîntat Europa așa că a trebuit să sufere totdeauna durerile primei ciocniri.**

Provinciile romane din Occident au fost atacate de popoare germanice, ba încă unele fuseseră creștinate și îmblânzite deja în Orient, **pe când Dacia**, pe lângă năvălirile popoarelor germanice a mai văzut și năvălirea furioasă a popoarelor turanice, cari numai în trecut au bătuit Europa apuseană și apoi au venit să-și așeze lagărul lângă noi, cum bunăoară au făcut Hunii, Avarii și Maghiarii. Și nu numai că groaza și furia invaziilor barbare a fost mai mare la noi de cât în ori-ce parte a Europei, dar încă a durat aici la Dunăre mai mult de cât ori unde; **a durat 10 secole. Pământul Europei însă n'a fost prielnic de cât celor ce s'au născut pe el**, iar unda de barbari turáni, pe care Asia a revărsat-o asupra Europei, s'a retras, nelăsând de cât o singură insulă și aceștia sunt Maghiarii, vecinii noștri de la 894 - până astăzi, excepțiune făcând de poporul fără însemnătate europeană al Tătarilor de cel posterior venit al Turcilor, cari amîndouă s'au oprit în retragere la marginile Asiei.

Cine a apărât pe Români de furia acestui puhoi neîntrerupt de barbari?»

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2023-anul-a-c-popovici-xxv-servim-pacea-si-interesele-europei-culte-dacia-felix-cine-suntem-noi-intre-popoarele-europei-nu-ne-adresam-la-lumea-oficiala-la-diplomatii-europei-170504.html>

În: Tribuna, 18 iunie 2023